

RECURSOS DIDÀCTICS PER LA DIDÀCTICA DE LA HISTÒRIA: LES FONTS ORALS

I Part

RAFAEL SEBASTIÀ ALCARAZ

rafael.sebastia.@ua.es

Departament de Didàctica General i
Didàctiques específiques

Facultat d'Educació

Universitat d'Alacant

DE QUÈ VAIG A PARLAR?

Vaig a parlar de com aprofitar, des del punt de vista didàctic, una sèrie de produccions històriques que inicialment no estan dissenyats per l'ensenyament o que es consideren des d'una posició secundària.

L'elaboració de materials didàctics a partir d'aquests recursos requereix conèixer tota una teoria que a continuació de forma resumida es presenta.

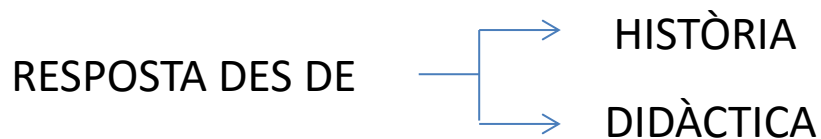
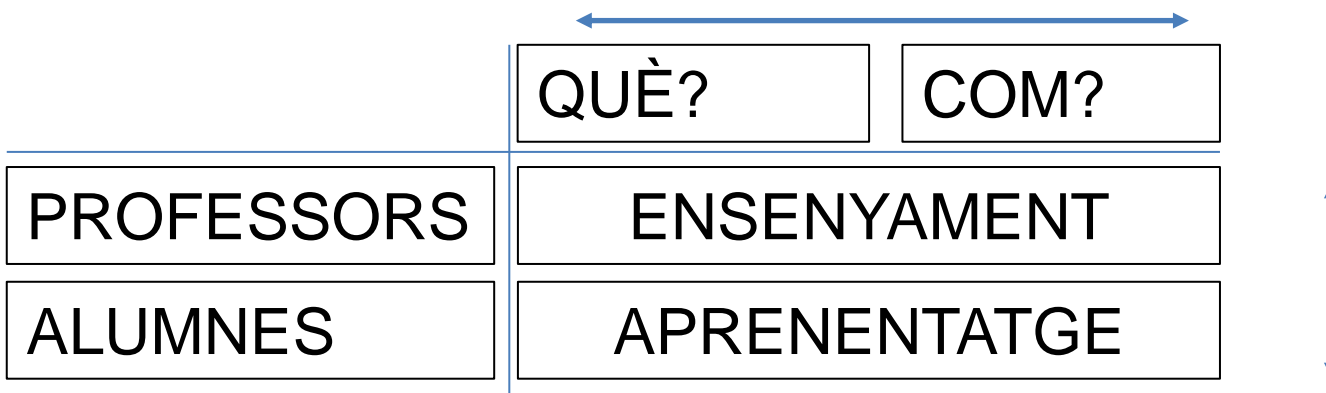
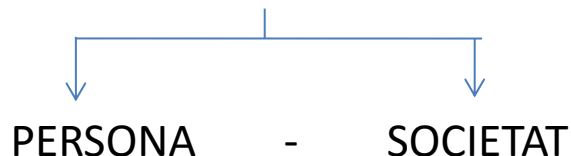
QUÈ CONTINGUTS HEM D'ENSENYAR?

SELECCIONA 10 CONTINGUTS PER UN CURS D'HISTÒRIA
D'ENSENYAMENT PRIMARI, SECUNDARI O BATXILLERAT

REFLEXIÓ INICIAL

QÜESTIONAMENT EN MOMENTS DE CRISI?

RECURSOS DIDÀCTICS PER LA DIDÀCTICA DE LA HISTÒRIA: LES FONTS ORALS

5-66

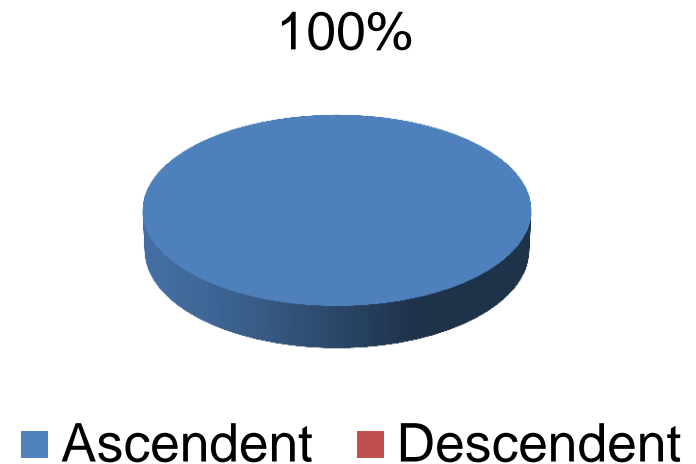
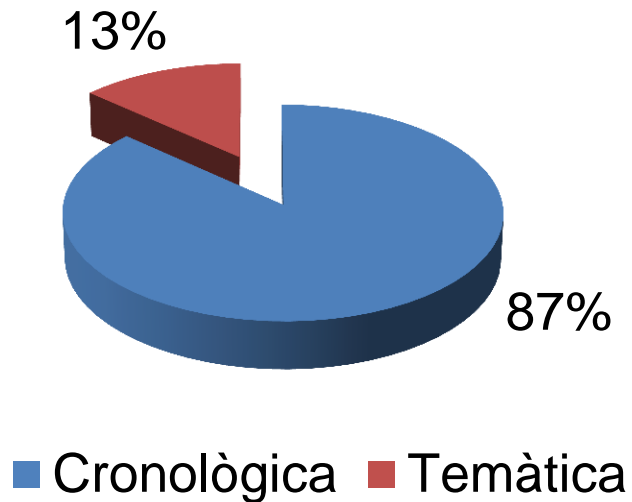
Continguts que els alumnes de formació inicial consideren essencials en el currículum d'Educació Primària .

	1 opció	% 1opció	2 opció	% 2 opció	3 opció	% 3 opció	TOTAL	%
Prehistòria	6	11,54%	2	4,08%	2	4,17%	10	6,71%
Edad Antigua	2	3,85%	0	0,00%	2	4,17%	4	2,68%
Guerra Civil Española	7	13,46%	5	10,20%	6	12,50%	18	12,08%
Revolución Francesa	1	1,92%	2	4,08%	7	14,58%	10	6,71%
Renacimiento	1	1,92%	1	2,04%	0	0,00%	2	1,34%
Edad Media	4	7,69%	4	8,16%	2	4,17%	10	6,71%
II Guerra Mundial	8	15,38%	8	16,33%	2	4,17%	18	12,08%
Regencia M ^a Cristina	0	0,00%	1	2,04%	0	0,00%	1	0,67%
I Guerra Mundial	5	9,62%	4	8,16%	3	6,25%	12	8,05%
Antigua Roma	2	3,85%	6	12,24%	4	8,33%	12	8,05%
Antigua Grecia	6	11,54%	4	8,16%	5	10,42%	15	10,07%
Revolución Industrial	2	3,85%	2	4,08%	5	10,42%	9	6,04%
Transición Española	1	1,92%	3	6,12%	3	6,25%	7	4,70%
Franquismo- Dictadura	2	3,85%	1	2,04%	0	0,00%	3	2,01%
Antiguo Régimen	0	0,00%	2	4,08%	1	2,08%	3	2,01%
Evolución del hombre	0	0,00%	1	2,04%	1	2,08%	2	1,34%
Monarquias españolas	1	1,92%	0	0,00%	0	0,00%	1	0,67%
Renacimiento	0	0,00%	0	0,00%	2	4,17%	2	1,34%
Edad Contemporanea	0	0,00%	1	2,04%	0	0,00%	1	0,67%
Paleolítico	1	1,92%	0	0,00%	1	2,08%	2	1,34%
Cultura maya (precolombina)	1	1,92%	0	0,00%	0	0,00%	1	0,67%
Mitología griega	0	0,00%	1	2,04%	0	0,00%	1	0,67%
II Republica	0	0,00%	0	0,00%	1	2,08%	1	0,67%
Historia del Arte	1	1,92%	0	0,00%	0	0,00%	1	0,67%
Historia de la Música	0	0,00%	1	2,04%	0	0,00%	1	0,67%
Edad Moderna	1	1,92%	0	0,00%	0	0,00%	1	0,67%
Cultura Oriental	0	0,00%	0	0,00%	1	2,08%	1	0,67%
Total	52	100%	49	100%	48	100%	149	100%

QUÉ HEM D'ENSENYAR?

Disposició dels continguts segons l'alumnat del Màster de Professor d'Ensenyament Secundari (2012-2013).

QUÉ HEM D'ENSENYAR?

Conclusions:

- predomini dels continguts factuais davant els procedimentals, es a dir, essencialment ensenyar-estudiar dades i noms.
- predomini de l'estructuració cronològica front a la temàtica.
- predomini de la disposició ascendent front a la descendent.

Inferències:

- les idees prèvies modelades per una història tradicional positivista.
- la innovació didàctica requereix incorporar les noves corrents historiogràfiques.

QUÉ HEM D'ENSENYAR?

LA DIDÀCTICA DE LA HISTÒRIA ESTÀ UNIDA A L'EVOLUCIÓ DE LA CIÈNCIA DE REFERENCIA
PERO....

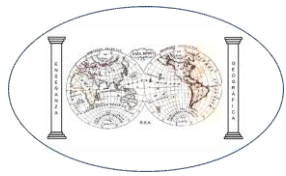
“En efecte, l'experiència del pensar històric ... es modela sobre el que diuen els llibres de text, i aquests llibres sempre s'atenen, no al s'està pensant pels autèntics historiadors al dia, sinó pel que van pensar els autèntics historiadors d'algun moment en el passat quan s'estava creant el material brut del qual es va compaginar el llibre de text.”

(Collingwood: 1946, 17-18)

CONCLUSIONS:

- LA CIÈNCIA DE REFERÈNCIA ÉS DINÀMICA.
- EL DOCENT ESTÀ OBLIGAT A UNA FORMACIÓ CONTÍNUA.

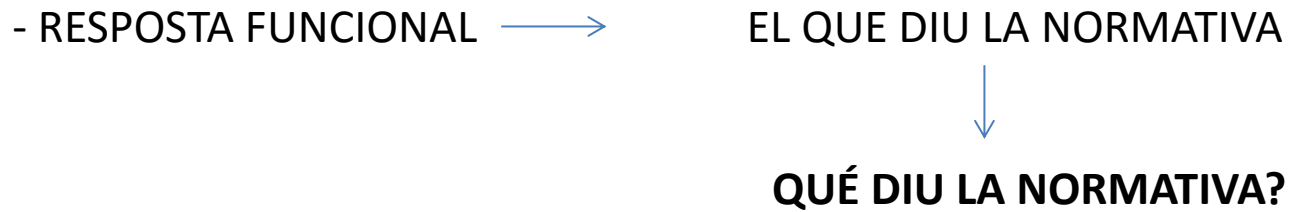
REFLEXIÓ HISTORIOGRÀFICA

- Explicació mítica → Imaginació
Personatges fantàstics
- Sistematització → Objectivitat-observació
Mesurar- cronologia
Dades – Fonts documentals (escrites)
Explicació causal
Personatges excepcionals, política
- Reconstrucció/
Producció → Historiador- subjectivitat
Altres explicacions (probabilitat, empatia, narrativa)
Altres fonts documentals
Classes socials, minories..., economia, estructures, creences...
Interpretació...

QUÉ HEM D'ENSENYAR?

QUÉ HEM D'ENSENYAR?

EXEMPLIFICACIÓ EN L'ENSENYAMENT PRIMARI

QUÉ DIU LA NORMATIVA?

Num. 7311 / 07.07.2014

16353

ÀREA DE CIÈNCIES SOCIALS

INTRODUCCIÓ

... L'aprenentatge històric també **fomenta el gust per indagar** sobre el passat, **plantejar-se preguntes** i tractar de respondre-les usant de manera crítica una **varietat de fonts** per a seleccionar la informació rellevant i interrelacionar-la per a comprendre els fets i processos històrics clau. Així mateix, la Història promou la **sensibilització** cap al patrimoni històric, la diversitat cultural i sobre els temes socials.

QUÈ DIU LA NORMATIVA?

Num. 7311 / 07.07.2014

16353

ÀREA DE CIÈNCIES SOCIALS

INTRODUCCIÓ

Des d'esta matèria també es promou el desenrotllament de les competències bàsiques en ciència i tecnologia per mitjà de la **introducció als mètodes del coneixement científic** ... La naturalesa dels aprenentatges d'esta matèria està vinculada al desenrotllament de la **competència en comunicació lingüística** perquè subratlla la necessitat de comprendre textos continus i discontinus (mapes, taules, gràfiques, infografies) presentats en diferents formats i codis i que requereixen habilitats com extraure informació rellevant, interpretar-la o reflexionar sobre la seua estructura. ... o l'ús d'un **vocabulari** adequat.

QUÉ DIU LA NORMATIVA?

Num. 7311 / 07.07.2014

16353

ÀREA DE CIÈNCIES SOCIALS

INTRODUCCIÓ

En primer lloc, el bloc 1 reuneix un conjunt de **continguts** que són bàsics i comuns a tots els cursos i han d'estar presents en totes les unitats o seqüències didàctiques. Alguns d'estos continguts constitueixen una introducció al **mètode científic** en les Ciències Socials i prefiguren un marc flexible per a seqüenciar les activitats. **Plantejar-se preguntes i planificar una indagació, obtindre, registrar i organitzar la informació, analitzar-la i interpretar-la i elaborar conclusions** i comunicar-la constitueixen accions metodològiques de gran valor per al desenrotllament de l'autonomia intel·lectual de l'alumnat.

QUÉ DIU LA NORMATIVA?

Num. 7311 / 07.07.2014

16353

ÀREA DE CIÈNCIES SOCIALS

INTRODUCCIÓ

Finalment, en el bloc 4 .... Un altre aspecte que es destaca en este bloc és el referit a **l'ús d'una varietat de fonts** (textos de diversos gèneres, obres d'art, objectes, mapes) i la seua **interpretació crítica** per a adquirir una certa perspectiva històrica global i de la Història d'Espanya que permetrà un reconeixement dels aspectes comuns i de la seua diversitat.

QUÉ HEM D'ENSENYAR?

- Dades, fets?..... sense fets no hi ha Història.
- Conceptes..... com es formen el conceptes?
- Procediments... es relacionat amb el mètode.
- Valors, normes i actituds...

COM HEM D'ENSENYAR? LES TEORÍES D'APRENTATGE

Aquesta pregunta està directament relacionada en el mètode didàctic i les teories d'aprenentatge assumides que a l'igual que en cas de la Història són dinàmiques i complexes. En l'actualitat encara no s'ha pogut explicar de forma certa com es produeix l'aprenentatge en l'ésser humà.

En molts casos la teoria seguida s'incorpora per part dels docents d'una forma superficial emprant uns termes de moda i dels quals es té poc coneixement.

ALGUNES TEORIES:

- La constructivista - cognitiva. Els coneixements augmenten en la mesura que permet interpretar i explicar l'experiència.
- La sociocultural. L'aprenentatge (com a procés individual) té lloc dins d'un context cultural ampli.
- La del llenguatge. La construcció del coneixement es realitza mitjançant l'ús d'un llenguatge.

Traduït de: Herrán, Paredes (2010).

COM HEM D'ENSENYAR?

Per a introduir-nos i prendre consciència de l'evolució i complexitat de les teories de l'aprenentatge s'ha seleccionat per a comentar aquest text de Pozo (2003, 25).

“Així, l'aprenentatge associatiu, en la vella tradició empirista tendria a reflectir l'estructura del món extraient o optimitzant les regularitats que hi ha en ell, de manera que, si s'adquireix, així, el coneixement no podria ser sinó un reflex més o menys precís del món. En canvi, l'aprenentatge constructiu generaria nous mons, noves formes de conèixer, que no es limitarien a recollir l'ordre extern, sinó a generar noves formes d'organització cognitiva, en suma nous significats. Segons aquesta concepció, seria per tant el món el que constituïria un reflex del coneixement construït, i no a l'inrevés”.

Diferències entre les dues teories més difoses al començament del S. XXI

	ASSOCIACIONISME	CONSTRUCTIVISME
Unitat d'anàlisi	Elements	Estructures
Subjecte	Reproductiu	Productiu
Estat	Estàtic	Dinàmic
Origen del canvi	Extern	Intern
Naturalesa del canvi	Quantitatiu	Qualitatiu
Aprenentatge	Associació	Reconstrucció

“Encara que hi ha acostaments a l'ensenyament que han gaudit i segueixen gaudint de gran predicament entre molts teòrics i pràctics de l'educació, però, no han mostrat els efectes pretesos sobre el rendiment, com ara els mètodes inductius, de descobriment, interrogació, i d'aprenentatge basat en problemes, situats dins de l'enfocament ampli del constructivisme” (Traduït de: Castejón, 2014)

COM HEM D'ENSENYAR?

QUÈ SON ELS MATERIALS I RECURSOS DIDÀCTICS?

- Recurs didàctic pot ser qualsevol cosa que inicialment no estigués creada per l'ensenyament, però que el/la docent poden transformar en materials u objectes que faciliten el procés d'ensenyament-aprenentatge. Per exemple, un tros de ceràmica, un quadre, una escultura, un monument o internet.
- El tret específic de material didàctic és que sí que estan dissenyats, es suposa que a consciència, per afavorir el procés d'aprenentatge-ensenyament. Un exemple de material pot ser un llibre, una unitat didàctica, una guia, una webquest, etc.

COM HEM D'ENSENYAR? ELS MATERIALS DIDÀCTICS

"Per tant, creiem que una de les mesures més prometedores per a la millora de l'aprenentatge escolar consisteix en el perfeccionament dels materials didàctics"

(Traduït de: Ausubel: 1989, 308)

QUÈ CARACTERÍSTIQUES ES PODEN CONSIDERAR PER SELECCIONAR ELS RECURSOS DIDÀCTICS?

EXEMPLIFICACIÓ:

- **RECURSOS DIDÀCTICS**
  - L'arxiu sorgeix per a conservar la documentació d'una determinada institució.
  - El jaciment arqueològic és el resultat d'unes circumstàncies i d'una excavació.
  - El museu inicialment tenia la funció de conservar el patrimoni...

- **MATERIALS:**
  - *Llibre de text*
  - *Unitats didàctiques*
  - *Guies....*

QUÈ CARACTERÍSTIQUES ES PODEN CONSIDERAR PER A SELECCIONAR ELS RECURSOS DIDÀCTICS?

- **Motivadora:** És una de les més rellevants. De tots és conegut l'interès per exemple , que desperta en els alumnes la realització d'una excursió.
- **Facilitadora:** Relacionada amb l'anterior contribueix a millorar les condicions per a l'ensenyament : amenitat , ambient de l'aula, etc.
- **Transmissora:** Destaca en el mètode tradicional, però no se li resta importància. Transmetre vol dir transferir i comunicar coneixements.

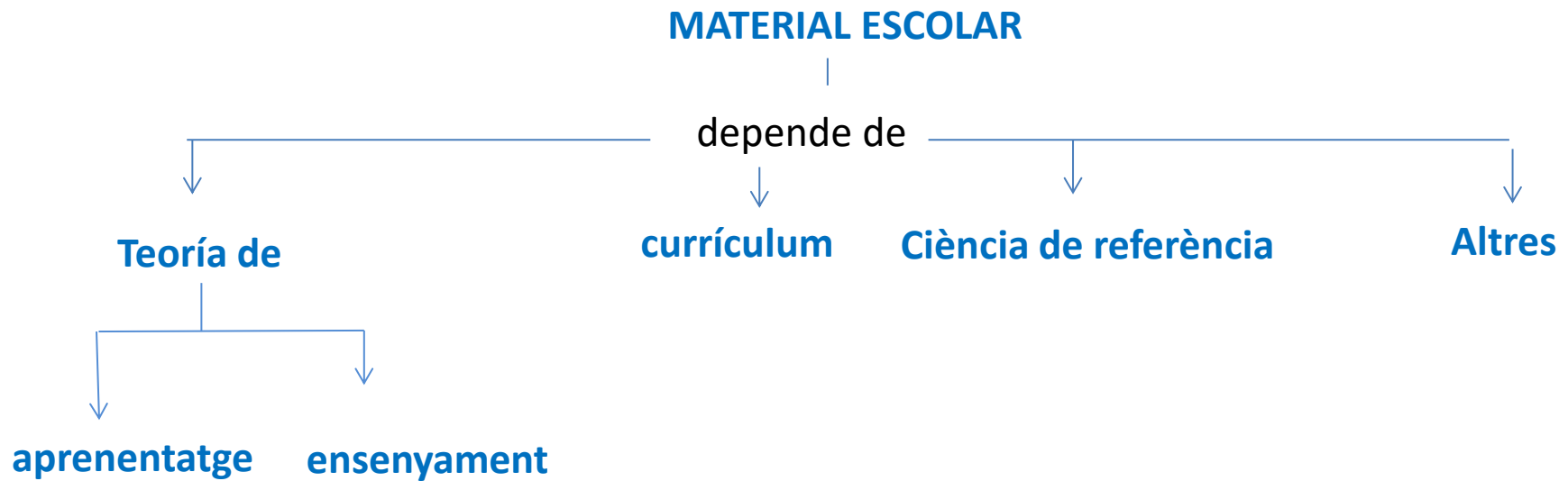
QUÈ CARACTERÍSTIQUES ES PODEN CONSIDERAR PER A SELECCIONAR ELS RECURSOS DIDÀCTICS?

- **Participadora:** Destaca en l'ensenyament actiu .
- **Comprensora:** Els recursos ajuden a comprendre millor el món que ens envolta. Alhora fomenten actituds en relació amb el desig de saber.
- **Formativa:** Els recursos constitueixen la principal font d'aprenentatge espontani i la seva utilitat es perllonga al llarg de tota la vida. Exemple la lectura crítica de la premsa o la interpretació d'un mapa.

COM HEM D'ENSENYAR? ELS MATERIALS DIDÀCTICS

COM HEM D'ENSENYAR? ELS MATERIALS DIDÀCTICS

OBJECTIUS, CONTINGUTS

IDEES PRÈVIES

MOTIVACIÓ

CONFLICTE COGNITIU

Hipòtesi

Documentació

MÈTODE →

Descriure-analitzar-comparar-mesurar-
definir-explicar-interpretar-justificar

COMUNICAR RESULTATS

Confirmar-refutar

AVALUACIÓ-CALIFICACIÓ?

COM HEM D'ENSENYAR? ELS MATERIALS DIDÀCTICS

QUIN AVANTATGE OFEREIX INCLOURE ELS OBJECTIUS

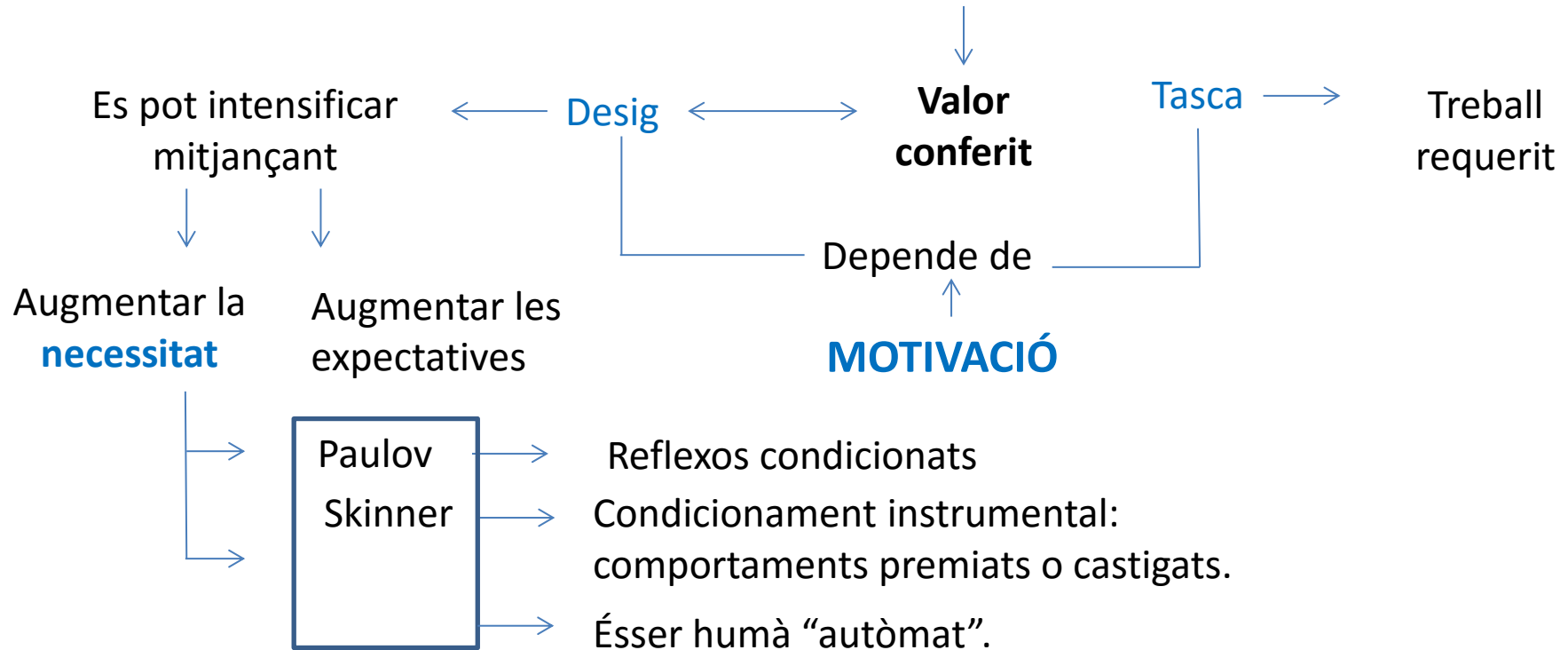
- PERMET LA PRESA DE DECISIONS IMMEDIATAMENTE.
- FACILITA LA ELECCIÓ DE LA METODOLOGIA
- FACILITA L'AVALUACIÓ
- ORIENTA ALS ALUMNES
- ORIENTA SOBRE L'EVOLUCIÓ DE L'APRENTATGE
- AJUDA A DIFERENCIAR EL QUE ÉS ESSENCIAL DEL QUE ÉS ACCESSORI
- MOTIVA ALS ALUMNES
- DESTACA L'OBJECTIVITAT

COM HEM D'ENSENYAR? MOTIVACIÓ

“Doneu al nen el desig d'aprendre i qualsevol mètode serà bo”. Marina (2010, 67)

“el que ens atrau és el valor que una cosa té per a nosaltres” Marina, (2011,25)

COM HEM D'ENSENYAR? MOTIVACIÓ

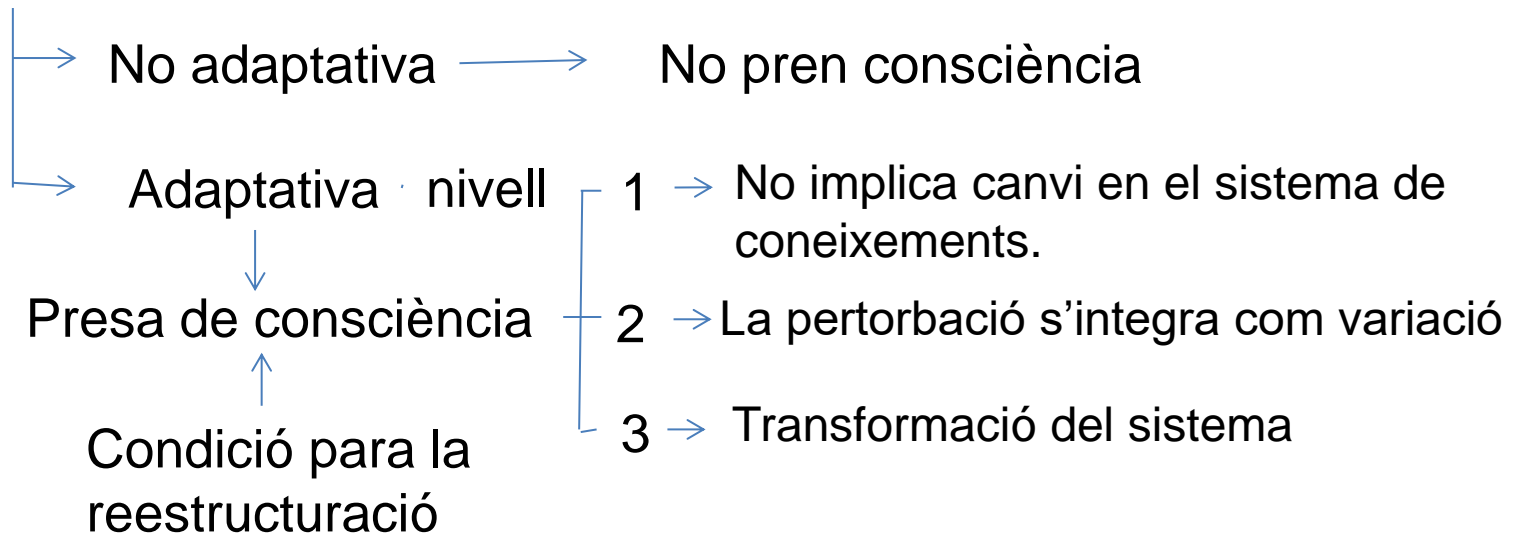

"Tots naixem dependents, i la nostra tasca és fer-nos lliures, tasca que complim amb més o menys èxit. Per això, hem utilitzar la nostra capacitat d'influència perquè el nen aprengui la seva autonomia. Això ens obliga a limitar la seva **motivació espontània** i a substituir-la per una **motivació educada**. El nen vol córrer, jugar, que estiguem pendents contínua i exclusivament d'ell; i no li agrada anar a l'escola , ni estudiar ni compartir les seves joguines ... " Marina, 2011, 46-47.

COM HEM D'ENSENYAR? CONFLICTE COGNITIU

RESPOSTA AL CONFLICTE COGNITIU (PIAGET)

COM HEM D'ENSENYAR? IDEES PRÈVIES

“Haurien de tenir en compte, en lloc d'ometre, els principis organitzadors preexistents (les idees preconcebudes) que es troben en l'estructura cognoscitiva de l' alumne. Sovint aquestes idees preconcebudes estan basades en elements folklòrics de gran acceptació, que són molt insidiosos, llevat que se'ls debiliti expressament ... Aquestes idees preconcebudes són sorprenentment insidioses i resistents a l'extinció per la influència de factors com la primacia i la freqüència, ... perquè són inherentment més estables... i, finalment perquè la resistència a acceptar idees noves, contràries a les creences prevalents, sembla ser característica de l'aprenentatge humà ... les falses concepcions ... poden fer-se més elaborades i estables com a efecte de l'ensenyament “

(Ausubel: 1989, 326-327)

COM HEM D'ENSENYAR? ELS MATERIALS DIDÀCTICS

MÉTODOE

- Hipòtesi
- Documentació
- Descriure-analitzar-comparar-mesurar-
definir-explicar-interpretar
- Confirmar-refutar

COM HEM D'ENSENYAR? ELS MATERIALS DIDÀCTICS

COMUNICAR RESULTATS

- Reconstrucció didàctica.

Prenem consciència del que sabem quan tractem de comunicar-ho.

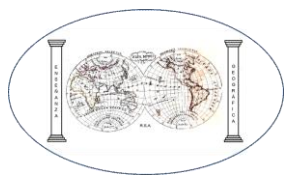
COM HEM D'ENSENYAR? ELS MATERIALS DIDÀCTICS

AVALUAR

- No sol continguts
- No sol qualificar
- No sol a l'alumnat
- No sol resultats...

Lectura recomanada: *Las patologías de la evaluación* de Miguel Ángel Santos

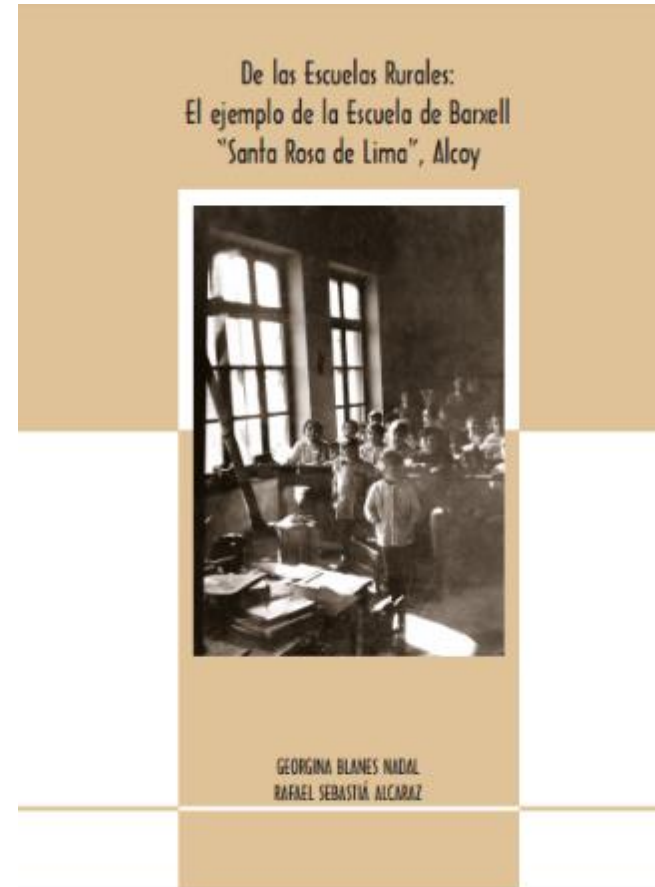
<http://www.terras.edu.ar/cursos/8/biblio/8SANTOS-GUERRA-Miguel-Angel-Cap2y5-EE.pdf>

LES FONTS ORALS COM A RECURSOS DIDÀCTICS

INTRODUCCIÓ Aproximació personal

El ... objectiu era reconstruir la història d'una escola rural,... a partir de l'experiència dels seus protagonistes, alumnes, mestres, pares , mitjançant documents conservats a casa com notes, quaderns, llibres de text, fotografies, etc. És a dir , mitjançant els nous mètodes d'investigació que es van potenciar a partir de la renovació que va suposar l'Escola dels Annales . Aquesta història no és la història "oficial " de grans personatges, il·lustres pedagogs, reconeguts docents o avançats investigadors. Aquesta història narra un determinat aspecte de la vida quotidiana de moltes persones que fan història, però de la qual els investigadors, en moltes ocasions , fan cas omís. "

LES FONTS ORALS COM A RECURSOS DIDÀCTICS

Enquesta inicial

Què s'entén per fonts orals

Objectius

Materials didàctics

Dificultats d'aprenentatge-ensenyament

Investigació i difusió

Avaluació

LES FONTS ORALS COM A RECURSOS DIDÀCTICS

ENQUESTA INICIAL

LLIG LES QÜESTIONS I ABANS DE RESPONDRE CONSULTA ELS DUBTES QUE TINGUIS SOBRE LES PREGUNTES (exercici d'aula) .

- HEU UTILITZAT ABANS LES FONTS ORALS A LES VOSTRES CLASSES ? INDICA EL NIVELL EDUCATIU
- ¿ PODEU EXPLICAR LA VOSTRA RESPOSTA ?
- SABRIES COM INTRODUIR LA HISTÒRIA ORAL A L'AULA ?
- QUÈ POT SUPOSAR PER VOSALTRES LA INTRODUCCIÓ DE LA HISTÒRIA ORAL EN LES VOSTRES CLASSES ?

LES FONTS ORALS COM A RECURSOS DIDÀCTICS

ENQUESTA INICIAL

Mes del 80 % de l'alumnat no ha treballat, ni vist les fonts documentals orals i la historia oral en la seva formació prèvia a la Universitat.

LES FONTS ORALS SON UN EXCEL·LENT RECURS DIDÀCTIC

- Permet nombroses activitats lúdiques i creatives.
- Es poden donar suport a les TIC ja que s'utilitzen diferents equips (mòbil, càmera, ordinador...) i programes informàtics.
- Requereix competència lingüístiques escrita i oral.
- Reforcen vincles socials amb la família i amb altres membres de la societat.
- Contribueixen a l'educació en valors.
- Permeten descobrir el component subjectiu de les emocions, sentiments.
- Desenvolupen el pensament crític i divergents en comprovar com un mateix fet pot ser vist de diferent manera .
- Afavoreix el respecte pel patrimoni històric tangible i immaterial.
- Serveixen per treballar la diversitat cultural i social.

LES FONTS ORALS COM A RECURSOS DIDÀCTICS

QUÈ S'ENTEN PER HISTÒRIA ORAL?

"Moltes vegades es parla en forma indistinta de documents orals, arxius de la paraula, documents vius de la paraula, història oral, històries de vida, tradició oral, documentació oral, fonts orals o testimonis orals i etnotextos; terminologia fluctuant que il·lustra la incertesa que sembla regnar en aquesta àrea" (Citat per Mbaye: 1990 , pàg. 65) .

LES FONTS ORALS COM A RECURSOS DIDÀCTICS

QUÈ S'ENTEN PER HISTÒRIA ORAL?

La Història Oral pot ser conceptualitzada inicialment com **la forma, tècnica**, que té l'historiador per construir una narració (producte) a partir de la informació transmesa oralment d'experiències personals viscudes i interioritzades en la memòria, que s'explicita de forma intencional amb el propòsit de ser registrada i conservada de diferents formes, però en què els suports sonors tenen un paper destacat.

LES FONTS ORALS COM A RECURSOS DIDÀCTICS

OBJECTIUS:

- Recurs útil per generar aprenentatge significatiu :
  - L'alumne s'involucra en la investigació.
  - Les narracions generen l'interès dels entrevistadors.
  - Perquè al·ludeixen a contextos en què es desenvolupa i relaciona ; i personatges propers i concrets.

LES FONTS ORALS COM A RECURSOS DIDÀCTICS

OBJECTIUS ....

La Història oral facilita a l'alumnat **la introducció en els mètodes de construcció històrica.**

Amb senzills projectes els alumnes poden :

- Ajudar a la formació de la consciència històrica i identifica l'alumne amb el passat creant les seves senyes d' identitat.
- Contribuir al desenvolupament personal mitjançant la interiorització del mètode científic.
- Generar respecte per les persones que l'han precedit i en particular pels majors amb els quals conviu .
- Saber escoltar i respectar les opinions alienes, al mateix temps que defensar o argumentar les seves.
- Desenvolupar les capacitats lingüístiques de comunicació oral i escrita....

LES FONTS ORALS COM A RECURSOS DIDÀCTICS

Materials didàctics: No s'inclouen en els llibres escolars

DOCUMENTOS HISTÓRICOS DEL PASADO

Escritos

Objetos materiales

Imágenes

Fotografías

Pinturas

LES FONTS ORALS COM A RECURSOS DIDÀCTICS

Museus

Arxius

En alguns llibres es limiten a esmentar-les

- FONTS ESCRITES
- FONTS VISUALS (Pintures, fotografies, anuncis) .
- FONTS MATERIALS
- ENTORN LOCAL
- FONTS ORALS

LES FONTS ORALS COM A RECURSOS DIDÀCTICS

MATERIALS DIDÀCTICS: L'ENTREVISTA

- LA HISTÒRIA ORAL ALGUNA COSA MES QUE UNA ENTREVISTA
- UNA QÜESTIÓ TRADICIONAL: COM FER L'ENTREVISTA?
- LA TRANSCRIPCIÓ NO ÉS EL DARRER PROBLEMA DE LA HISTÒRIA ORAL
- Y DESPRÉS QUÈ?
- UNA NECESSITAT IMPERIOSA LA CREACIÓ D'UNA XARXA D'ARXIUS D'HISTÒRIA ORAL

LES FONTS ORALS COM A RECURSOS DIDÀCTICS

LA HISTÒRIA ORAL MÉS QUE UNA ENTREVISTA

Des de l' origen la Història Oral ha estat molt qüestionada per múltiples raons, entre les quals cal esmentar la subjectivitat que confereixen les emocions i el sentiments . Però, aquestes no són unes característiques de la condició humana que en moltes ocasions ajuden a entendre el comportament humà i donin sentit a les seves accions?

LES FONTS ORALS COM A RECURSOS DIDÀCTICS

UNA QÜESTIÓ TRADICIONAL: COM FER L'ENTREVISTA?

Una qüestió tradicional ha segut establir un model de entrevista i donar unes normes per a com fer una entrevista. Si be **és necessari exemplificar** i donar models especialment en el moment d'introducció; es pot afirma que **no hi ha ningun model oficial** i universalment vàlid, tot depèn dels objectius que es cerquen, la naturalesa de l'entrevistador i de l'entrevistat, del context i de moltes més circumstàncies.

UNA QÜESTIÓ TRADICIONAL: COM FER L'ENTREVISTA?

- L'objectiu de l'entrevista no és essencialment l'aconseguir dades, sinó descobrir com s'han viscut i interioritzat les experiències.
- Els errors, invencions, oblits, etc. no invaliden o anul·len la informació recollida.
- En l'entrevista el paper dels implicats no és una relació distant.
- La diversitat de criteris amb els quals es realitza l'entrevista pot traduir-se en una pluralitat de tipus d'entrevistes.
- La introducció d'entrevista oberta no es recomana en les primeres experiències.
- L'elaboració de la guia de qüestions pot ser també dissenyada mitjançant petits grups o en assemblea.

UNA QÜESTIÓ TRADICIONAL: COM FER L'ENTREVISTA?

1. Fase prèvia.

- El projecte s'inicia amb la documentació prèvia del docent sobre tema a tractar.
- El docent presenta el tema als alumnes indicant els objectius,
- El tema escollit per investigar mitjançant l'entrevista ha de ser capaç d'atraure l'atenció de l'alumnat .
- Escollir la persona a entrevistar requereix també disposar d'alguna informació prèvia sobre la mateixa.
- Es procurarà realitzar assajos preparant les preguntes, responent- alumnes del mateix grup per a detectar les dificultats.

UNA QÜESTIÓ TRADICIONAL: COM FER L'ENTREVISTA?

2. Realització de l'entrevista.

- Realitzar una identificació correcta de l'entrevistat
- Després de registrar els crèdits bàsics es pot començar fent una pregunta general que ho prepari positivament com quin és el record més feliç ...
- Presta atenció a les expressions facials i corporals , els gestos , els ulls, la postura , els silencis.
- Manifestar agraïment per dedicar-te un temps.
- No interrompre, ni corregir l'entrevistat . L'important és el seu relat.
- No insistir en qüestions que l'entrevistat manifesti desgrat.
- Preveure un temps prudencial per a l'entrevista . Es recomana que siguin inferiors a dues hores.
- Presta atenció a l'entrevistat i finalitza deixant un agradable record

UNA QÜESTIÓ TRADICIONAL: COM FER L'ENTREVISTA?

3. Després de l'entrevista.

- Els registres han de ser analitzats i la construcció d'una taula o quadre pot ajudar tant a aquesta tasca com a la presentació dels resultats obtinguts.
- Al final es recomana lliurar a l'entrevistat una còpia de l'entrevista.

Sexo	Edad	Situación laboral actual
3 0 	32 años 54 años 51 años	 2 Maestras Educación Primaria 1 Auxiliar administrativa
Escolarización	Docencia	Lugares
Primaria 3--->Centros concertados religiosos Cursos superiores 1---> Centro concertado 2---> Institutos públicos	1--->Centro concertado religioso 1---> Centro público	Alicante ↓ Eliche Muxamel El Campello
Periodos de escolarización		
1960	↓	2005
Entrevistada nº2 1969-1984	Entrevistada nº3 1971-1986	Entrevistada nº1 1986-2001

LES FONTS ORALS COM A RECURSOS DIDÀCTICS

LA TRANSCRIPCIÓ NO ÉL ÚLTIM PROBLEMA DE LA HISTÒRIA ORAL

- La transcripció és una tasca avorrida per l'alumnat.
- La transcripció no es limita a escriure les paraules dites; inclou gestos, silencis, ets ...

Us imagineu un arqueòleg que es limitarà a extraure peces dels jaciments. O que la principal preocupació d'un historiador de contemporània fora trobar un arxiu o un document. On queda el cercar explicacions, interpretacions o justificacions en la tasca de l'historiador?

En l'ensenyament moltes vegades l'activitat es queda limitada a establir un model d'entrevista, a fer l'entrevista, i possiblement a transcriure-la; i s'obliden de la resta del mètode històric com pugui ser analitzar la font, comparar-la intentar explicar-la o interpretar-la entre altres qüestions

LA TRANSCRIPCIÓ NO ÉL ÚLTIM PROBLEMA DE LA HISTÒRIA ORAL

El mètode històric implica considerar el següents apartats

- Localitzar espais mitjançant mapes.
- Localitzar temps mitjançant eixos cronològics.
- Descobrir simultaneïtats espacials i temporals.
- Descobrir canvis i permanències.
- Contextualitzar.
- Descriure elements.
- Fer inferències.
- Cercar causes.
- Establir conseqüències.
- Relacionar causes i conseqüències.
- Descobrir estructures.
- Comparar per generalitzar si és possible.
- Revisió crítica del procés i de la informació ....

SELECCIONAR FRAGMENTOS BREVES PARA COMENTAR

LES FONTS ORALS COM A RECURSOS DIDÀCTICS

UNA NECESSITAT IMPERIOSA LA CREACIÓ D'UNA XARXA D'ARXIUS D'HISTÒRIA ORAL

- Arxiu d'Història Oral de l'Institut Municipal d'Història de Barcelona.

<http://w110.bcn.cat/portal/site/ArxiuHistoric>

- Archivo de la memoria oral AHOA (País Vasco):

www.ahoaweb.org/

- Museu de la Paraula, Arxiu de la Memòria Oral dels Valencians (Museu Valencià d'Etnologia):

<http://www.museudelaparaula.es/>

- El blogs:

<http://blogs.ua.es/historiaoral40/category/educacion/>

- Pàgina web: <http://www.ahoaweb.org/historia-oral/historia-oral.php>

- .....

LES FONTS ORALS COM A RECURSOS DIDÀCTICS

són ————— **DIFICULTATS** ————— requereixen

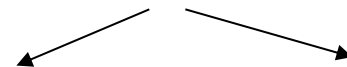
- **Incompletes.**
- **Tendencioses.**
- **Excepcionals (no son allò general).**
- **Dificultat per a recollir sentiments i pensaments.**

- **Saber fer preguntes.**
- **Saber la resposta que poden donar.**

Capacitat per a

RAONAR

IMAGINAR

Dificultats

“Tornant al cas espanyol , probablement aquesta falta d'interès per part dels nostres docents cap a l'ús de la història oral , sigui fruit de l'intent per mantenir-se fora d'un aferrissat i delicat debat sobre tot d'aspectes com la guerra civil o la repressió franquista. Reflectint així en bona mesura el que durant molt de temps es va observar (especialment durant la transició) , i continua observant-se en cert sentit en la societat espanyola , tractant d'evitar aquests temes.”

Sarría Gómez (2008, 8)

Dificultats didàctiques

- Volem conèixer la vida i el pensament dels altres, però no volem que coneguin el nostre. Fem enregistrament de la imatge dels altres però no ens agrada treure la nostra ¿ ?

- Fem entrevistes llargues que acaben esgotant l'entrevistat
- La transcripció no és una feina inicialment creativa.
- Els enregistraments són llargs i la nostra capacitat d'atendre és limitada..

Dificultats didàctiques

Deessa Clio

- Volem superar la història fàctica però sap l'alumnat què és explicar o interpretar.
- Què es descriure, definir, explicar, interpretar?
- Quants tipus d'explicació coneixes?

INVESTIGACIÓ I DIFUSIÓ

- Grup Cronos . ICE (mayo de 1987).
- Professors com Ors (1989); Alcaraz i Pérez García (1997); Cañellas, (2004); Benadiba i Biosca, (2008); Pérez, (2008); o León i Rojo, (2010).
- Grup de Investigación Historia, Imagen y Memoria de Andalucía de la Universidad de Málaga,
- Grup *Nomes e Voces* desarrolla el proyecto de construcción de fuentes orales de la Universidade de Santiago de Compostela): <http://www.nomesevoces.net/>
- *Grup Historaula* (Grup d'història oral a l'aula), que ha impulsat nombrosos projectes d' investigació en instituts de Catalunya (2008).
- Proyecto Gogoan de investigación en la Historia Oral se desarrolla en Navarra,
- revista *Historia, Antropología y Fuentes Orales*, dirigida por Mercè Vilanova de la Universitat de Barcelona. E-mail: ahcbhafo@trivium.gh.ub.es
- investigació específica en Historia Oral internacional ... Richard Holmes autor de *Un Mundo en Guerra*.
- Referents sobre el mètode en las fonts orals son Folguera, 1997; i Fuertes Muñoz, 2011.

Avaluació

Opinió de l'alumnat de Magisteri: dificultats

A. M. S. y P. A. D.	<ul style="list-style-type: none"> - "... algunas preguntas no siempre recibe la respuesta más adecuada" - "a la hora de transcribir la entrevista grabada a papel... lleva un tiempo de hacer de forma correcta" - "Hemos seleccionado las preguntas que pensamos que pueden ser más significativas para extraer la información..."
R. M. C.; P. G. V.; M. P. S.	<ul style="list-style-type: none"> - "Hemos aprendido a realizar una entrevista oral y a comprobar que, preparar una entrevista no es simplemente realizar las preguntas".
	<ul style="list-style-type: none"> - En mi opinión me ha parecido una práctica muy interesante, ya que no había realizado antes una entrevista oral, ni había trabajado las fuentes documentales orales.

Avaluació

Opinió dels alumnes de Magisteri

- “La entrevista que nosotros hemos realizado nos parece interesante, ya que la persona de la cual hemos extraído la información tiene una carrera extensa...”
- “la entrevista nos hace ver cómo cambian las metodologías y las formas de enseñar y de transmitir los conocimientos”.
- “... nos ayuda a formarnos mejor para un futuro como docentes”.
- “... la entrevista... muchas vivencias... son interesantes de leer... y nos ayudan a comprender”.
- “Pensamos que muchos son los ámbitos educativos en los que se debe seguir mejorando para poder llegar a aportar, en nuestro caso, como futuros docentes, una educación digna y de calidad para nuestro futuro alumnado”.
- “...entrevistar...ha hecho que desarrollemos nuestra creatividad... cierto es que disponíamos de un guión previo... pero a medida que iban transcurriendo (las entrevistas) la cantidad de dudas e inquietudes iban aumentando”.

Avaluació

Opinió dels alumnes de Magisteri

- “... para finalizar, nos gustaría indicar que nuestro grado de satisfacción de la práctica ha sido muy alto”.
- “En conclusión, hemos disfrutado de este trabajo porque nos hemos podido “teletransportar” a otra época,... y además es muy interesante escuchar las vivencias de otras personas y reflexionar sobre ello sabiendo que en un futuro nos vamos a dedicar al ámbito docente”.
- “Por este motivo, la inclusión del estudio de las fuentes orales en la clase..., es todo un acierto no sólo porque se les acerca a su propia historia como se ha mencionado anteriormente sino porque también dinamiza las sesiones lectivas”.
- “Como futuras docentes, el tema escogido para las entrevistas orales nos resulta muy interesante y motivador”.

Avaluació

Opinió dels alumnes de Magisteri

- “... el hecho de realizar las entrevistas a personas que están dispuestas a contar sus experiencias ha sido muy gratificante”.
- ... nos ha parecido un trabajo muy fructífero y productivo, en el que hemos podido ampliar más nuestros conocimientos,... además de poder reflexionar sobre nuestro presente”.
- “... el trabajo realizado puede ser muy útil para introducir el método histórico...”
- “Ha sido una experiencia muy bonita y útil, espero poder poner en práctica en el aula este tipo de trabajo en mi futuro como docente”.
- “Hemos podido observar que tenemos una serie de privilegios, que por ejemplo nuestros abuelos/as e incluso padres y madres no han podido disfrutar... aunque no somos consciente de ello y no lo valoramos como debiéramos.

REFERÈNCIES DOCUMENTALS

Ausubel, David P.; Novak, Josep D.; Hanesian, J., *Psicología educativa*, Ed. Trillas, 2 edició, México, 1989.

Carr, E.H., *¿Qué es Historia?*, Barcelona, Ed. Ariel, 1981.

Carretero, M. y Borrelli, M. (2008) “Memorias recientes y pasados en conflicto: ¿cómo enseñar la historia reciente en la escuela?” en *Cultura y educación*, núm. 20, pp. 201-215. <http://www.ub.edu/histodidactica/images/documentos/pdf/carretero-borrelli.pdf> (Consulta: 14 de junio de 2013).

Castejón Costa, J.L., 2014. Investigación y mejora de la educación. Hacia una práctica y política educativa basada en evidencias. Lección Inaugural. Curso académico 2014-15. Alicante: Universidad de Alicante.< <http://web.ua.es/es/protocolo/documentos/lecciones/leccion-inaugural-2014-2015.pdf> >.

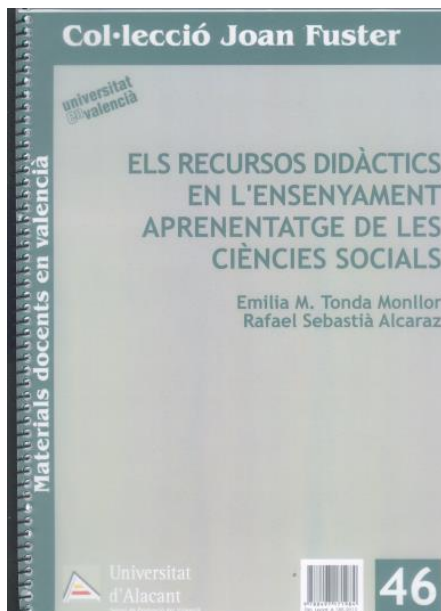
Collingwood, R. G., *Idea de la Historia*, Méjico, Ed. F.C.E., 1946.

De la Herrán Gascón, Agustín; Paredes Labra, Joaquín, *Didáctica General*. Madrid, Ed. Mc Graw Hill, 2010.

Pozo, J. I., *Adquisición de conocimiento*, Ed. Morata, Madrid, 2003.

REFERÈNCIES DOCUMENTALS

Hernández, F. Xavier; Santacana Mestre, Joan, “Ideas, estrategias y recursos”, *Cuadernos de Pedagogía*, núm. 236, 1995, pp. 12-25.

Tonda Monllor, Emilia M^a; Sebastià Alcaraz, R., *Els recursos didàctics en l'ensenyament aprenentatge de les ciències socials*, Ed. Universitat d'Alacant, Alicante, 2012. (Disponible en reprografia del edificio de Ciencias Sociales y en la Facultad de Educación).

http://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/15212/1/Cuadern%2046_Recursos%20did%C3%A0ctics.pdf